

LUONTOSELVITYS

Pyhäjärven kaupunki Hämeenniemi kiinteistö 626-403-78-29

SISÄLLYSLUETTELO

1. Tausta
2. Tavoitteet ja menetelmät
3. Tulokset
 - 3.1 Topografia ja geomorfologia
 - 3.2 Vesijättömaa
 - 3.3 Rantametsä
 - 3.4 Taimikot
 - 3.5 Metsäkaistale
 - 3.6 Siemenpuutaimikko
 - 3.7 Maisema
4. Suojelualueet, suojeluohjelmat ja Natura 2000-verkosto
5. Luonnonsuojelu-, vesi- ja metsälain mukaiset kohteet
6. Direktiivi- ja uhanalaislajisto
7. Maankäyttösuositukset

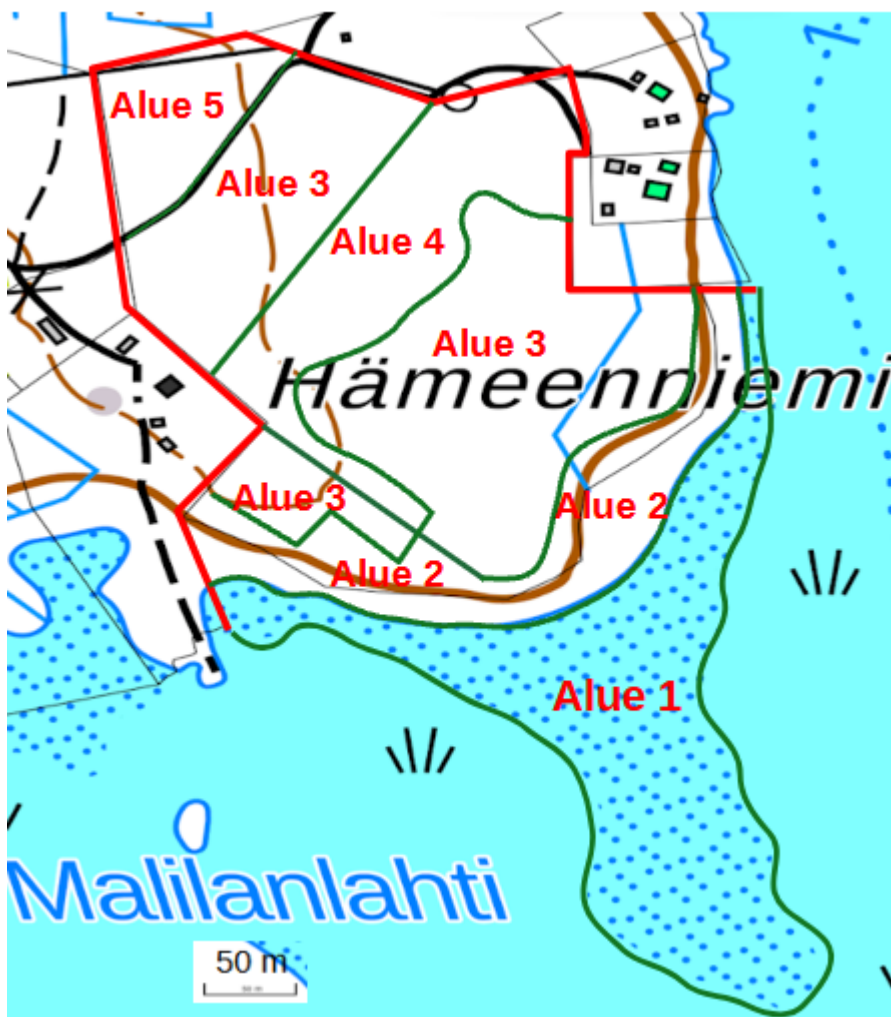
1. Tausta

Kiinteistö sijaitsee Pyhäjärven kaupungin Pyhäjärvellä sen Emolahden länsirannalla.

2. Tavoitteet ja menetelmät

Luontoselvityksen tavoitteena on selvittää alueen luonnonympäristöä tulevan maankäytön suunnittelun tarpeisiin. Alueelle on tarkoitus hakea rantatontteja rannan pohjoisosaan. Tämän takia selvitys keskittyi erityisesti rantavyöhykkeelle, mutta koko alueella tehtiin maastoselvityksiä.

Luontoselvitys toteutettiin maastotöiden osalta 10.-11.7.2023. Inventoinnissa huomio kiinnitettiin alueen geomorfologiaan, kasvillisuuteen, eläimistöön, luontotyypeihin ja ns. lakikohteiden esiintymiseen alueella. Luontoselvitys toteutettiin siten, että rantametsikkö (Alue 2 kartassa) tutkittiin mahdollisimman tarkkaan kiinnittäen huomiota etenkin mahdollisten uhanalaisten eläinlajien (esim. liito-orava, lepakot) esiintymisen mahdollistaviin kolopuihin, lahoppuuhun ja vanhoihin puuyksilöihin. Myös taimikoiden välinen metsäkaistale (Alue 4) tutkittiin kokonaan, mutta tasalaatuiset taimikot ja siemenpuuala tutkittiin muutamalla pistokokeella (Alueet 3 ja 5). Ruovikkoinen vesijättöalue (Alue 1) inventoitiin sekä rannalta käsin, että veneellä ruovikon reunaa kiertäen. Apuna käytettiin kameraa ja kiikareita. Havainnot kirjattiin GPS-laitteeseen ja maastomuistiinpanoihin.

Kuva 1. Kiinteistön ja kartoitettujen alueiden rajat.

Kolopuiden, isompien haapojen ja harvojen suurempien kuusten aluset ja tyven kuoren kolot tutkittiin tarkoin liito-oravan papanoiden löytämiseksi (erottuvat kesällä huonosti). Lepakoiden havainnointiin käytettiin Pettersson Ultrasound detector D 100 -laitetta. Sen avulla lepakoita etsittiin koko ranta-alueelta, rakennusten luota ja lisäksi muutamasta kohtaa metsäkaistaleen reunamilta klo 23.30-1.00 välisenä aikana. Olosuhteet olivat hyvät lepakoiden liikkumiselle (tyyntä, lämmintä ja paljon hyönteisiä). Linnuista tehtiin näkö- ja kuulohavaintoja. Petolintujen pesärakennelmia etsittiin etenkin rantametsiköstä. Kenttäkerroksen kasvilajeja kartoitettiin ja hyönteisistä tehtiin hajahavaintoja. Kaikkien eliöryhmien osalta kartoitus ei ole kattava ja ajankohta asettaa rajoituksia esim. pesimälinnuston kartoittamiseen. Lajistosta voidaan kuitenkin tehdä päätelmiä alueen elinympäristöjen perusteella.

3. Tulokset

3.1 Topografia ja geomorfologia

Alueen relatiiviset korkeuserot ovat vähäiset ja pinnanmuodot tasaiset. Maaperä on pääosin hienoainesmoreenia. Pyhäjärven vedenpinnan laskun ja maankohoamisen seurauksena koko rantavyöhykkeellä on havaittavissa vanha rantapenger, josta maa laskee loivasti matalaan rantaveteen. Pohja on rannassa kivikkoista. Alueella on yksi kaivettu oja.

3.2 Vesijättömaa (Alue 1)

Koko ranta-alueella kasvaa ruovikkoa ja muuta vesikasvillisuutta. Vyöhykkeen leveys vaihtelee n. 10 metristä aina suurimmilleen keskiosassa, jossa se ulottuu yhtenäisenä kuivemmalle saarekkeelle asti muodostaen näin n. 250 metriä pitkän niemekkeen. Paikoittain ruovikon seassa on saraa (etenkin viiltosaraa) ja sen edustalla järvikortetta, järvikaislaa, siimapalpakkoa, ulpukkaa ja uistinvitaa. Niemekkeen kärjen kuivemmassa saarekkeessa kasvaa koivuja ja pajuja.

Monimuotoisimmillaan vyöhyke vaikuttaisi olevan niemekkeessä ja etenkin sen länsi reunassa, jossa on myös ruovikon seassa vähän avoimempia lahdekkeita. Näillä kohdin havaittiin laulujoutsen- ja telkkäpoikue. Lisäksi havaittiin yksinäinen telkkä, haapanakoiras ja naurulokki. Ruovikossa lauloi ruokokerttunen.

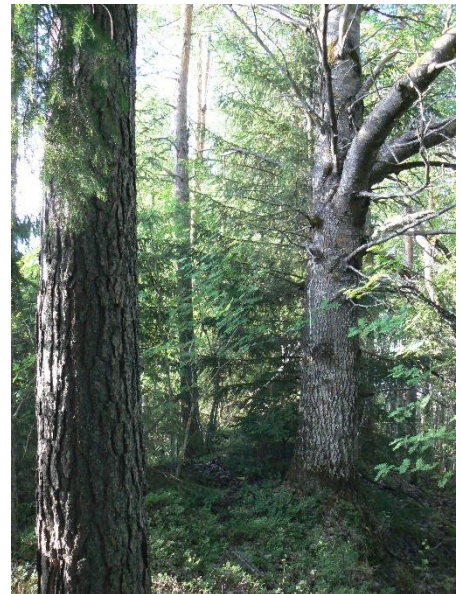

Kuva 2. Vesijättömaata niemekkeen kärjen edustalta ja sen itäpuolelta.

3.3 Rantametsä (Alue 2)

Rantapenkereellä ja sen kuivanmaan puolella kasvaa mänty, koivu ja haapavaltaista tuoretta kangasmetsää, joka vaihtuu kosteamman ja matalakasvuisemman koivu, leppä ja pajuvyöhykkeen kautta ruovikoksi. Katajia ja pihlajia on muutamia, samoin paatsamia ja yksittäisiä nuoria kuusia. Kangasmetsän leveys vaihtelee noin 40 metristä pohjoispään 15 metriin. Puusto on iältään vaihtelevaa. Lännessä vanhimmat männyt ovat n. 80-vuotiaita, mutta niemekkeestä pohjoiseen päin on joitain selvästi vanhempia suuria haapoja ja mäntyjä. Muutamissa niistä on koloja. Kuolleita puita on poistettu ja lahoppuuta on melko vähän. Kenttäkerroksessa kasvaa mustikkaa, lillukkaa, puolukkaa, metsämarretta, kangasmaitikkaa, metsätähteä, oravanmarjaa, metsäkurjenpolvea, metsäkortetta ja kultapiiskua. Pohjakerroksessa vallitsevat seinäsammal ja paikoin karhunsammal, jäkäliä on vähän. Rannan puolella kosteus lisääntyy ja kenttäkerroksesta löytyy edellä mainittujen lisäksi metsämitikkaa, rentukkaa, kurjenjalkaa, luhtakuusiota, luhtavuohennokkaa, suokortetta, myrkkyykeisoa ja monitähkävillaa. Heinien (ainakin kastikat) ja sarojen (ainakin luhta- ja pullosara) määrä kasvaa kosteuden lisääntyessä ja kenttäkerrokseen tulee rahkasammalta.

Puiden juurilta ei löytynyt merkkejä liito-oravasta eikä lepakoita havaittu. Linnuista havaittiin peippo, pajulintu, punarinta, räkättirastas ja varis. Hyönteisistä havaittiin nelivyöjäärä ja rannan tuntumassa okatytyönkorento, elokorento ja todennäköisesti siniukonkorento sekä perhosista tesmaperhonen, metsänokiperhonen ja niittyhopeatäplä.

Kuva 3. Vanhaa rantatörmää rannalle päin kuvattuna ja törmällä kasvavia isompia puita.

3.4 Taimikot (Alueet 3)

Alueet ovat harventamattomia tiheitä 15–20-vuotiaita istutettuja kuusentaimikoita, joissa seassa kasvaa koivua, raitaa ja pihlajaa. Linnuista todettiin talitiainen, harakka ja punarinta.

Kuva 4. Alle 20-vuotiasta taimikkoa.

3.5. Metsäkaistale (Alue 4)

Alue on suurimmaksi osin mänty- ja koivuvaltaista tuoretta kangasmetsää. Vanhimmat männyt ovat n. 80-vuotiaita. Alueen pohjoisosassa kuusten määrä kasvaa ja siitä tulee valtapuu. Kuusten joukossa on myös vanhempia puita. Sekapuuna koko alueella on nuorempaa koivua, haapaa ja pihlajaa. Kenttäkerroksessa valtalajeja ovat mustikka, puolukka, kangasmaitikka, metsätähti ja hiirenporras. Sammalista yleisimpiä ovat seinä- ja karhunsammal.

Suurimpien kuusten juurilta ei löytynyt merkkejä liito-oravasta eikä lepakoita havaittu. Linnuista havaittiin peippo, pajulintu, sepelkyyhky, punatulkku, mustarastas ja punarinta. Hyönteisistä havaittiin metsänokiperhonen.

Kuva 5. Metsäkaistaleen kangasmetsää.

3.6 Siemenpuutaimikko (Alue 5)

Alue on miltei läpitunkematonta koivu, haapa, pihlaja, kuusi, paju ja mäntytiheikköä, joka on syntynyt siemenpuiksi jätettyjen mäntyjen alle. Kuivemmissa kohdissa taimikko on vähän harvempaa ja seassa on vähän varttuneempia kuusia. Tiheissä kohdissa on pohjakerroksena lähinnä sammalia, mutta harvemmissa ainakin hiirenporrasta, maitohorsmaa, käenrieskaa ja metsäkortetta.

Linnuista havaittiin harakka, varis ja punarinta.

Kuva 6. Siemenpuutaimikkoa.

3.4 Maisema

Maisemakuvan kannalta erityisesti vesijättömaan muodostamalla niemekkeellä on merkitystä järveltä päin katsottaessa.

4. Suojelualueet, suojeluohjelmat, maakuntakaavan varaukset ja Natura -2000 alueet

Kiinteistön alueella tai sen läheisyydessä ei ole perustettuja suojelualueita, valtakunnallisiin suojeluohjelmiin tai alueellisissa inventoinneissa mainittuja alueita. Myöskään Natura-verkostoon kuuluvia alueita ei ole kiinteistöllä tai sen läheisyydessä.

5. Luonnonsuojelu-, vesi- ja metsälain mukaiset kohteet

Luonnonsuojelulain (9/2023) 64 ja 65 §:ssä on lueteltu seuraavat suojeltavat luontotyyppit

- hiekkarannat
- jalopuumetsiköt
- pähkinäpensaikot
- tervaleppämetsät
- merenrantaniityt
- lehdesniityt
- kedot
- rannikon metsäiset dyynit
- sisämaan tulvametsät
- harjumetsien valorinteet
- meriajokaspohjat
- suojaisat näkinpartaispohjat
- kalkkikalliot
- serpentiinikalliot, -kivikot ja soraikot
- Itämeren avoimet dyynit

Kiinteistöllä ei maastokäyntien perusteella esiinny LSL 64 ja 65 § mukaisia luontotyypppejä.

Metsälain 1093/1996 10 §:n perusteella suojeltuja luonnontilaisia ja erityisen arvokkaita ovat:

- Lähteiden, purojen ja pysyvän vedenjuoksu-uoman muodostavien norojen sekä enintään 0,5 hehtaarin suuruisten lampien välittömät lähiympäristöt, joiden ominaispiirteitä ovat veden läheisyydestä ja puu- ja pensaskerroksesta johtuvat erityiset kasvuolosuhteet ja pienilmasto.
- Suoelinympäristöt, joiden yhteinen ominaispiirre on luonnontilainen tai luonnontilaisen kaltainen vesitalous:
 - a. lehto- ja ruohokorvet, joiden ominaispiirteitä ovat rehevä ja vaatelias kasvillisuus, erirakenteinen puusto ja pensaskasvillisuus;
 - b. yhtenäiset metsäkorte- ja muurainkorvet, joiden ominaispiirteitä ovat erirakenteinen puusto ja yhtenäisen metsäkorte- tai muurainkasvillisuuden vallitsevuus;
 - c. letot, joiden ominaispiirteitä ovat maaperän runsasravinteisuus, puuston vähäinen määrä ja vaatelias kasvillisuus;
 - d. vähäpuustoiset jouto- ja kitumaan suot;
 - e. luhdat, joiden ominaispiirteenä on erirakenteinen lehtipuusto tai pensaskasvillisuus sekä pintavesien pysyvä vaikutus;
- Rehevät lehtolaikut, joiden ominaispiirteitä ovat lehtomulta, vaatelias kasvillisuus sekä luonnontilainen tai luonnontilaisen kaltainen puusto ja pensaskasvillisuus;
- Kangasmetsäsaarekkeet, jotka sijaitsevat ojittamattomilla soilla tai soilla, joissa luontainen vesitalous on pääosin säilynyt muuttumattomana;
- Kallioperässä olevat tai kivennäismaahan uurtuneet, jyrkkärinteiset, pääosiltaan vähintään kymmenen metriä syvät rotkot ja kurut, joiden ominaispiirteenä on luonteenomainen muusta ympäristöstä poikkeava kasvillisuus;
- Pääosiltaan vähintään kymmenen metriä korkeat jyrkänteet ja niiden välittömät alusmetsät;
- Karukkokankaita puuntuotannollisesti vähätuottoisemmat hietikot, kalliot, kivikot ja louhikot, joiden ominaispiirre on harvahko puusto.

Kiinteistöllä ei kyseisiä kohteita ole.

Vesilain (587/2011 11 §) mukaan luonnontilaisen enintään kymmenen hehtaarin suuruisen fladan, kluuvijärven tai lähteen taikka muualla kuin Lapin maakunnassa sijaitsevan noron tai enintään yhden hehtaarin suuruisen lammen tai järven luonnontilan vaarantaminen on kielletty.

Kiinteistöllä ei kyseisiä kohteita ole.

Muut arvokkaat metsäluonnon elinympäristöt, jotka eivät täytä metsä- ja luonnonsuojelulain vaatimuksia, mutta jotka voisivat sopia vapaaehtoiseen suojeluun (Metsäkeskuksen sivut). Kohteissa on yleensä monimuotoisuudelle tärkeitä rakennepiirteitä kuten lahoppuuta, vanhoja lehti- ja havupuita, jaloja lehtipuita, palanutta puuta, puuston erirakenteisuutta, lehtoisuutta, pohjavesivaikutusta tai soistuneisuutta.

Kiinteistöllä ei kyseisiä merkittäviä kohteita ole.

6. Direktiivi- ja uhanalaislajisto

Maastokäynnillä pyrittiin olosuhteiden asettamissa rajoissa kiinnittämään huomiota luonnonsuojelulaissa ja EU:n direktiiveissä mainittujen eliölajien esiintymiseen alueella:

- Uhanalaisten ja erityisesti suojeltavien eliölajien (LSL 9/2023 75 ja 77 §) esiintymät
- EU:n luontodirektiivin 1992/43/ETY liitteiden II ja IV tarkoittaminen eläinlajien lisääntymis- ja levähdyspaikat
- EU:n lintudirektiivin 2009/147/EY liitteen I lajit

Lajiston tarkastelu Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi -oppaan (Ympäristökeskus 2023) elinympäristöjaottelun mukaan:

Luonto- ja lintudirektiivin metsälajit

Putkilokasvit ja sammalet

Alueella ei ole sellaisia lehtometsiä tai kosteita runsaasti lahoppuuta sisältäviä vanhoja metsiä tai jalopuumetsiköitä, joissa kyseisiä lajeja esiintyy, eikä niistä tehty havaintoja.

Nisäkkäät

Näistä lajeista lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen esiintyminen alueella olisi mahdollista. Lähinnä kyseeseen tulisivat rannan kolopuut. Lepakoista ei hyvistä olosuhteista huolimatta tehty näkö- eikä ultraäänihavaintoja. Erityisesti niitä etsittiin ranta-alueelta kolopuiden ympäristöstä. Havainnointi tehtiin otolliseen aikaan heinäkuussa keskiyön molemmin puolin, mutta yhdellä havainnoinnilla täyttä varmuutta asiasta ei saada.

Rantametsikkö voi toimia liito-oravan kulkureittinä, mutta pysyvämpään esiintymiseen sen kapeus ja kuusten puute eivät anna mahdollisuutta. Muut metsäalueet tuskin ovat liito-oravalle sopivia. Lajista ei tehty havaintoja, mutta aika ei ollut otollisin papanoiden etsintään.

Linnut

Näistä lajeista lähinnä harmaapäätikka, palokärki ja pyy voisivat pesiä alueella, mutta niistä ei tehty havaintoja. Petolintujen pesärakennelmia ei löytynyt.

Matelijat ja sammakkoeläimet

Ks. sisävesilajit.

Kovakuoriaiset

Alueella ei ole näille lajeille sopivia vanhoja metsiä tai jalopuumetsiä eikä palaneita alueita.

Perhoset

Lajien levinneisyysalue ei kata Pyhärannan aluetta tai kaavoitettavalta alueelta ei löydy niille soveliaista elinympäristöä.

Luonto- ja lintudirektiivin sisävesilajit ja rantalajit

Putkilokasvit ja sammalet

Lajien levinneisyysalue ei kata Pyhärannan aluetta tai kaavoitettavalta alueelta ei löydy niille sopivia elinympäristöjä.

Nisäkkäät

Alueella tuskin on saukolle erityistä merkitystä ja euroopanmajavaa ei alueella esiinny. Lepakot ks. metsälajit.

Linnut

Vesijättömaan muodostamassa niemekkeessä havaittiin laulujoutsenpoikue ja naurulokki. Niemeke voisi toimia pesäpaikkana lajeista lähinnä laulujoutsenelle, nauru- ja pikkulokille, härkälinnulle ja tukkasotkalle. Muu ranta-alue ei ole yhtä otollista lajien pesimiseen.

Kalat

Ranta-alueella ei ole juuri merkitystä ko. lajeille.

Matelijat ja sammakkoeläimet

Viitasammakkoa saattaisi ranta-alueella esiintyä. Esiintymistä ei maastokäynnillä pystytty selvittämään. Lähimmät viitasammakkohavainnot löytyvät Laji.fi-tietokannasta alle kymmenen kilometrin päästä. Mahdollisten viitasammakkojen kannalta parhaat alueet ovat todennäköisesti niemekkeen ja sen tyven leveämmät matalat ranta-alueet ja vesijättö.

Nilviäiset

Virtavesien simpukkalajeja ei esiinny alueella ja kaavoitettavalta alueelta ei löydy ko. kotiloille sopivaa elinympäristöä.

Kovakuoriaiset

Sukeltajakovakuoriaisista ei tehty havaintoja, mutta niiden esiintymisen toteaminen on vaikeaa. Jos isolampisukeltajaa esiintyy alueella, todennäköisimpiä paikkoja ovat niemekkeen reunat ja lampareet. Jättisukeltajan elinympäristöt ovat kirjallisuuden mukaan toisenlaisia. Laji.fi -tietokannasta ei löydy havaintoja lajeista.

Sudenkorennot

Lajeista levinneisyyden, elinympäristön ja Laji.fi-havaintojen perusteella mahdollisia alueella esiintyviä lajeja voisivat olla sirolampikorento ja viherukonkorento. Viherukonkorennon tarvitsemaa sahalehteä ranta-alueella ei esiinny. Sirolampikorento suosii kelluslehtistä kasvillisuutta, jota on etenkin niemekkeen reunamilla ja erityisesti niemekkeen länsipuolen lahdelmassa. Lampikorennoista ei tehty havaintoja, vaikka muuten sudenkorennot olivat aktiivisia.

Perhoset

Lajien levinneisyysalue ei kata Pyhärannan aluetta.

Uhanalaisten lajien kannalta todennäköisesti merkittävin alue on vesijättömaan muodostama niemeke. Tällä alueella tehtiin havainto Suomessa vaarantuneeksi luokitellusta haapanasta ja naurulokista. Koirashaapanan havainto heinäkuun puolivälissä ja yksittäinen naurulokki ei kuitenkaan välttämättä viittaa pesimiseen. Rantametsiköllä voisi myös olla merkitystä, mutta koska se on kapea ja pienialainen, merkitys tuskin on kovin suuri. Kuusten puute vähentää sen sopivuutta liito-oravalle ja lahoppuun niukkuus monille muille uhanalaisille lajeille. Lahoppuuta on niukasti myös kauempana rannasta sijaitsevassa metsävyöhykkeessä. Lepakoista ei tehty havaintoja, vaikka olosuhteet olivat otolliset ultraäänihavainnointiin. Havainnointia tehtiin kuitenkin vain yhtenä yönä.

7. Maankäyttösuositukset

Kiinteistö on suurimmaksi osin ihmisen voimakkaasti käsittelemää ja voidaan luokitella luontoarvoiltaan tavanomaiseksi tai heikoksi. Vesijättömaan niemeke tulisi mahdollisuuksien mukaan huomioida maankäyttöä suunniteltaessa. Rantametsällä voi olla merkitystä liito-oravan liikkumisen kannalta, jos lähialueilla on sen pysyviä esiintymiä. Rannassa olisi silloin hyvä säilyttää ainakin harva puusto niin, että eläinten liikkuminen mahdollistuu. Puustoinen yhteys tosin on olemassa myös kiinteistön toisen metsävyöhykkeen kautta. Kolopuiden säästäminen olisi myös toivottavaa.

Valkeakoskella 17.2.2024

Markku Milonoff

Markku Milonoff

Dosentti

Helsingin Yliopisto

markku.milonoff@helsinki.fi